LECTIO XXII
ΠΡΟΤΡΟΠΕΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΡΩΜΑΙΟΥΣ

Imitemur nostros Brutos, Camillos, Decios, Curios, Fabricios, Scipiones, innumerabiles alios qui hanc rem publicam stabiliverunt;	Ας μιμούμαστε (μιμηθούμε) τους Βρούτους, τους Καμίλλους, τους Δεκίους, τους Κουρίους, τους Φαβρικίους, τους Σκιπίωνές μας, και τους αναρίθμητους άλλους (ηγέτες) που στέριωσαν αυτή την πολιτεία:
quos equidem in deorum immortalium coetu ac numero repono.	σε αυτούς εγώ βέβαια δίνω θέση ανάμεσα στους αθάνατους θεούς (τους τοποθετώ στη χορεία των αθάνατων θεών).
Amemus patriam, pareamus senatui, consulamus bonis;	Ας αγαπάμε την πατρίδα (μας), ας υπακούουμε στη Σύγκλητο, ας φροντίζουμε για τους καλούς πολίτες
praesentes fructus neglegamus,	ας αδιαφορούμε για το τωρινό κέρδος,
posteritatis gloriae serviamus;	ας υπηρετούμε τη μελλοντική δόξα·
id esse optimum putemus, quod est rectissimum;	ας θεωρούμε ότι είναι άριστο (πράγμα) αυτό που είναι το πιο σωστό·
speremus quae volumus, sed feramus quod acciderit;	ας ελπίζουμε αυτά που θέλουμε, αλλά ας υπομένουμε ό,τι (αντίξοο) μας συμβεί·
arbitremur denique corpus virorum fortium magnorumque hominum esse mortale,	τέλος, ας πιστεύουμε ότι το σώμα των γενναίων ανδρών και των μεγάλων ανθρώπων είναι θνητό,
animi vero motus et virtutis gloriam sempiternam esse.	αλλά οι δυνάμεις της ψυχής (οι πνευματικές δυνάμεις, οι πνευματικές δραστηριότητες) και η δόξα της αρετής είναι αιώνια.

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ ΕΠΙ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ XXII

1.deus,-i: δεν έχει κλητική ενικού. Από τα χρόνια του Αυγούστου όμως εμφανίζεται ο τύπος dive (από το divus) deus και dee . Η κλίση έχει ως εξής: deus, dei, deo, deum, deus, dee & (dive), deo dei (dii & di), deorum & deum, deis (diis &dis) deos, dei (dii & di), deis (diis &dis).

2.Στη συγκεκριμένη ενότητα διδασκόμαστε την **υποτακτική** έγκλιση. Δίνεται βάση στη λειτουργία της στις ανεξάρτητες προτάσεις (Υποτακτική Προτρεπτική, Αποτρεπτική, Ευχετική κλπ) και σε επόμενες ενότητες θα δούμε πώς λειτουργεί και στις δευτερεύουσες. Περισσότερες πληροφορίες στη Λατινική Γραμματική (Grammatica Latina, σελ 177-8).

3.quos: η αναφορική αντωνυμία στην αρχή περιόδου ή ημιπεριόδου ισοδυναμεί με δεικτική και η πρότασή μου είναι κύρια όπως εδώ, ή προτάσσεται σε άλλη δευτερεύουσα, συνήθως χρονική (π.χ. 14: Quem simul aspexit Cassius, 34: Quod ut praedones animadverterunt).

4**.consulo** + δοτική προσωπική χαριστική

ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΤΩΝ ΛΕΞΕΩΝ

Imitēmur: α΄ πληθυντικό πρόσωπο υποτακτικής ενεστώτα του αποθετικού ρήματος της α΄ συζυγίας, **imitor, imitatus sum, imitāri** 1 = μιμούμαι.

nostros: αιτιατική πληθυντικού, αρσενικού γένους, της κτητικής αντωνυμίας α΄ προσώπου για πολλούς κτήτορες, **noster, nostra, nostrum** = δικός μας, δική μας, δικό μας.

Brutos: αιτιατική πληθυντικού του ουσιαστικού της β΄ κλίσης, αρσενικού γένους, **Brutus, -i** = Βρούτος→ ως κύριο όνομα δεν σχηματίζει κατά κανόνα πληθυντικό αριθμό. Στη συγκεκριμένη περίπτωση χρησιμοποιείται ο πληθυντικός αριθμός για να αναδείξει το πόσο σημαντικό ήταν ένα πρόσωπο, εννοώντας την αξία του Βρούτου.

Camillos: αιτιατική πληθυντικού του ουσιαστικού της β΄ κλίσης, αρσενικού γένους, **Camillus, -i** = Κάμιλλος→ ως κύριο όνομα δεν σχηματίζει κατά κανόνα πληθυντικό αριθμό. Στη συγκεκριμένη περίπτωση χρησιμοποιείται ο πληθυντικός αριθμός για να αναδείξει το πόσο σημαντικό ήταν ένα πρόσωπο, εννοώντας την αξία του Καμίλλου.

Decios: αιτιατική πληθυντικού του ουσιαστικού της β΄ κλίσης, αρσενικού γένους, **Decius, -ii / -i** = Δέκιος→ ως γνήσιο λατινικό όνομα, συναιρεί στην κλητική του ενικού το -ie σε -i (Deci). Ως κύριο όνομα δεν σχηματίζει κατά κανόνα πληθυντικό αριθμό. Στη συγκεκριμένη περίπτωση

χρησιμοποιείται ο πληθυντικός αριθμός για να αναδείξει το πόσο σημαντικό ήταν ένα πρόσωπο, εννοώντας την αξία του Δεκίου.
Curios: αιτιατική πληθυντικού του ουσιαστικού της β΄ κλίσης, αρσενικού γένους, **Curius, -ii / -i** = Κούριος→ ως γνήσιο λατινικό όνομα, συναιρεί στην κλητική του ενικού το -ie σε -i (Curi). Ως κύριο όνομα δεν σχηματίζει κατά κανόνα πληθυντικό αριθμό. Στη συγκεκριμένη περίπτωση χρησιμοποιείται ο πληθυντικός αριθμός για να αναδείξει το πόσο σημαντικό ήταν ένα πρόσωπο, εννοώντας την αξία του Κουρίου.
Fabricios: αιτιατική πληθυντικού του ουσιαστικού της β΄ κλίσης, αρσενικού γένους, **Fabricius, -ii / -i** = Φαβρίκιος→ ως γνήσιο λατινικό όνομα, συναιρεί στην κλητική του ενικού το -ie σε -i (Fabrici). Ως κύριο όνομα δεν σχηματίζει κατά κανόνα πληθυντικό αριθμό. Στη συγκεκριμένη περίπτωση χρησιμοποιείται ο πληθυντικός αριθμός για να αναδείξει το πόσο σημαντικό ήταν ένα πρόσωπο, εννοώντας την αξία του Φαβρικίου.
Scipiones: αιτιατική πληθυντικού του ουσιαστικού της γ΄ κλίσης, αρσενικού γένους, **Scipio, -onis** = Σκιπίων→ ως κύριο όνομα δεν σχηματίζει κατά κανόνα πληθυντικό αριθμό. Στη συγκεκριμένη περίπτωση χρησιμοποιείται ο πληθυντικός αριθμός για να αναδείξει το πόσο σημαντικό ήταν ένα πρόσωπο, εννοώντας την αξία του Σκιπίωνα.
innumerabiles: αιτιατική πληθυντικού του επιθέτου της γ΄ κλίσης (τριγενές και δικατάληκτο), αρσενικού γένους, **innumerabilis,-is,-e** = αναρίθμητος, -η,-ο.
alios: αιτιατική πληθυντικού της αόριστης αντωνυμίας, αρσενικού γένους, **alius, alia, aliud** = άλλος, άλλη, άλλο. Μπορεί να χαρακτηριστεί και ως αντωνυμικό επίθετο, σύμφωνα με το σχολικό εγχειρίδιο (ενότητα 50).
qui: ονομαστική πληθυντικού της αναφορικής αντωνυμίας, αρσενικού γένους, **qui, quae, quod** = ο οποίος, η οποία, το οποίο.
hanc: αιτιατική ενικού της δεικτικής αντωνυμίας, θηλυκού γένους, **hic, haec, hoc** = αυτός, -ή,-ό.
rem: αιτιατική ενικού του ουσιαστικού της ε΄ κλίσης, θηλυκού γένους, **res, rei** = πράγμα.
publicam: αιτιατική ενικού του επιθέτου της β΄ κλίσης (τριγενές και τρικατάληκτο), θηλυκού γένους, **publicus,-a,-um** = δημόσιος, -α, -ο. Ως επίθετο δεν έχει παραθετικά. Η φράση **res publica** = η πολιτεία, το κράτος.
stabiliverunt: γ΄ πληθυντικό πρόσωπο οριστικής παρακειμένου, ενεργητικής φωνής, του ρήματος της δ΄ συζυγίας, **stabilio, stabilivi, stabilitum, stabilire** 4 = στεριώνω.
quos: αιτιατική πληθυντικού της αναφορικής αντωνυμίας, αρσενικού γένους, **qui, quae, quod** = ο οποίος, η οποία, το οποίο.
equidem: επίρρημα βεβαιωτικό = εγώ βέβαια.
in: πρόθεση που εδώ συντάσσεται με (τοπική) αφαιρετική (δηλώνει τη στάση σε τόπο μεταφορικά) = σε.
deorum: γενική πληθυντικού του ουσιαστικού της β΄ κλίσης, αρσενικού γένους, **deus, -i** = θεός. Το ουσιαστικό σχηματίζει γενική πληθυντικού και deum, ενώ σε όλες τις πτώσεις του πληθυντικού, εκτός από την αιτιατική σχηματίζει διπλούς και τριπλούς τύπους. Για την κλίση του ουσιαστικού βλ. «Ψηφιακό βοήθημα: Ουσιαστικά» και σχολική γραμματική §19.1.
immortalium: γενική πληθυντικού του επιθέτου της γ΄ κλίσης (τριγενές και δικατάληκτο), αρσενικού γένους, **immortalis,-is,-e** = αθάνατος, -η,-ο.
coĕtu: αφαιρετική ενικού του ουσιαστικού της δ΄ κλίσης, αρσενικού γένους, **coetus, -us** = χορεία, συνάθροιση.
ac: παρατακτικός, συμπλεκτικός σύνδεσμος = και.
numero: αφαιρετική ενικού του ουσιαστικού της β΄ κλίσης, αρσενικού γένους, **numerus, -i** = αριθμός.
repono: α΄ ενικό πρόσωπο οριστικής ενεστώτα, ενεργητικής φωνής, του ρήματος της γ΄ συζυγίας, **repono, reposui, repositum, reponĕre** 3 = τοποθετώ. Η φράση in deorum coetu ac numero repono = δίνω μια θέση ανάμεσα στους θεούς.
Amemus: α΄ πληθυντικό πρόσωπο υποτακτικής ενεστώτα, ενεργητικής φωνής, του ρήματος της α΄ συζυγίας, **amo, amavi, amatum, amāre** 1 = αγαπώ.

patriam: αιτιατική ενικού του ουσιαστικού της α΄ κλίσης, θηλυκού γένους, **patria,-ae** = πατρίδα.
pareamus: α΄ πληθυντικό πρόσωπο υποτακτικής ενεστώτα, ενεργητικής φωνής, του ρήματος της β΄ συζυγίας, **pareo, parui, paritum, parēre** 2 (συντάσσεται με δοτική) = υπακούω.
senatui: δοτική ενικού του ουσιαστικού της δ΄ κλίσης, αρσενικού γένους, **senatus,-us** = σύγκλητος.
consulamus: α΄ πληθυντικό πρόσωπο υποτακτικής ενεστώτα, ενεργητικής φωνής, του ρήματος της γ΄ συζυγίας, **consulo, consului, consultum, consulĕre** 3 = φροντίζω για, προσέχω.
bonis: δοτική πληθυντικού του ουσιαστικού της β΄ κλίσης, αρσενικού γένους, **boni, -orum** = οι αγαθοί πολίτες. Προέρχεται από το επίθετο της β΄ κλίσης bonus, bona, bonum. Το boni ανήκει στα plurale tantum, ουσιαστικά που σχηματίζουν μόνο πληθυντικό αριθμό.
praesentes: αιτιατική πληθυντικού της μετοχής ενεστώτα ενεργητικής φωνής, αρσενικού γένους, **praesens, -ntis** = παρών. Το ρήμα είναι praesum, praefui,-- ,praeesse = είμαι παρών.
fructus: αιτιατική πληθυντικού του ουσιαστικού της δ΄ κλίσης, αρσενικού γένους, **fructus, -us** = καρπός, ωφέλεια, κέρδος.
neglegamus: α΄ πληθυντικό πρόσωπο υποτακτικής ενεστώτα, ενεργητικής φωνής, του ρήματος της γ΄ συζυγίας, **neglego, neglexi, neglectum, neglegĕre** 3 = αδιαφορώ για.
posteritatis: γενική ενικού του ουσιαστικού της γ΄ κλίσης, θηλυκού γένους, **posteritas, -atis** = το μέλλον, οι μεταγενέστεροι. Το ουσιαστικό δηλώνει μια αφηρημένη έννοια και δεν σχηματίζει πληθυντικό αριθμό.
gloriae: δοτική ενικού του ουσιαστικού της α΄ κλίσης, θηλυκού γένους, **gloria, -ae** = δόξα.
serviamus: α΄ πληθυντικό πρόσωπο υποτακτικής ενεστώτα, ενεργητικής φωνής, του ρήματος της δ΄ συζυγίας, **servio, servivi, servitum, servire** 4 (συντάσσεται με δοτική) = υπηρετώ.
id: αιτιατική ενικού της δεικτικής-επαναληπτικής αντωνυμίας, ουδετέρου γένους, **is, ea, id** = αυτός, -ή,-ό.
esse: απαρέμφατο ενεστώτα του βοηθητικού ρήματος **sum, fui, --, esse** = είμαι, υπάρχω.
optimum: αιτιατική ενικού του επιθέτου της β΄ κλίσης (τριγενές και τρικατάληκτο), ουδετέρου γένους· εδώ στον υπερθετικό βαθμό **optimus,-a,-um** = άριστος, -η, -ο. [Θετικός: bonus, -a, -um, Συγκριτικός: melior,-ior,-ius, Υπερθετικός optimus,-a,-um].
putemus: α΄ πληθυντικό πρόσωπο υποτακτικής ενεστώτα, ενεργητικής φωνής, του ρήματος της α΄ συζυγίας, **puto, putavi, putatum, putāre** 1 = νομίζω.
quod: ονομαστική ενικού της αναφορικής αντωνυμίας, ουδετέρου γένους, **qui, quae, quod** = ο οποίος, η οποία, το οποίο.
est: γ΄ ενικό πρόσωπο οριστικής ενεστώτα του βοηθητικού ρήματος **sum, fui, --, esse** = είμαι, υπάρχω.
rectissimum: ονομαστική ενικού του επιθέτου της β΄ κλίσης (τριγενές και τρικατάληκτο), ουδετέρου γένους· εδώ στον υπερθετικό βαθμό **rectissimus, -a, -um** = πάρα πολύ σωστός, -ή, -ό. [Θετικός: rectus,-a,-um, Συγκριτικός: rectior,-ior,-ius, Υπερθετικός: rectissimus,-a,-um].
speremus: α΄ πληθυντικό πρόσωπο υποτακτικής ενεστώτα, ενεργητικής φωνής, του ρήματος της α΄ συζυγίας, **spero, speravi, speratum, sperāre** 1 = ελπίζω.
quae: αιτιατική πληθυντικού της αναφορικής αντωνυμίας, ουδετέρου γένους, **qui, quae, quod** = ο οποίος, η οποία, το οποίο.
volumus: α΄ πληθυντικό πρόσωπο οριστικής ενεστώτα του ανωμάλου ρήματος **volo, volui, --, velle** = θέλω, επιθυμώ.
sed: παρατακτικός, αντιθετικός σύνδεσμος = αλλά.
feramus: α΄ πληθυντικό πρόσωπο υποτακτικής ενεστώτα, ενεργητικής φωνής, του ανωμάλου ρήματος **fero, tuli, latum, ferre** = φέρω.
quod: ονομαστική ενικού της αναφορικής αντωνυμίας, ουδετέρου γένους, **qui, quae, quod** = ο οποίος, η οποία, το οποίο.
acciderit: γ΄ ενικό πρόσωπο οριστικής συντελεσμένου μέλλοντα, ενεργητικής φωνής, του ρήματος γ΄ συζυγίας, **accidit, accidit, --, accidĕre** 3 = συμβαίνει.
arbitremur: α΄ πληθυντικό πρόσωπο υποτακτικής ενεστώτα του αποθετικού ρήματος **arbitror, arbitratus sum, arbitrāri** 1 = νομίζω, πιστεύω.

denique: επίρρημα χρονικό = τέλος.
corpus: αιτιατική ενικού του ουσιαστικού της γ΄ κλίσης, ουδετέρου γένους, **corpus, -oris** = σώμα.
virorum: γενική πληθυντικού του ουσιαστικού της β΄ κλίσης, αρσενικού γένους, **vir,-i** = άνδρας.
fortium: γενική πληθυντικού του επιθέτου της γ΄κλίσης (τριγενές και δικατάληκτο), αρσενικού γένους, **fortis,-is,-e** = ανδρείος, -α, -ο, γενναίος, -α, -ο. [Θετικός: fortis,-is,-e, Συγκριτικός: fortior,-ior,-ius, Υπερθετικός: fortissimus,-a,-um]
magnorum: γενική πληθυντικού του επιθέτου της β΄ κλίσης (τριγενές και τρικατάληκτο), αρσενικού γένους, **magnus,-a,-um** = μέγας, μεγάλη, μέγα. [Θετικός: magnus,-a,-um, Συγκριτικός: maior,-ior,-ius, Υπερθετικός: maximus,-a,-um].
-que: παρατακτικός, συμπλεκτικός σύνδεσμος, εγκλιτική λέξη = και.
hominum: γενική πληθυντικού του ουσιαστικού της γ΄ κλίσης, αρσενικού γένους, **homo, -inis** = άνθρωπος.
esse: απαρέμφατο ενεστώτα του βοηθητικού ρήματος **sum, fui, --, esse** = είμαι, υπάρχω.
mortale: αιτιατική ενικού του επιθέτου της γ΄ κλίσης (τριγενές και δικατάληκτο), ουδετέρου γένους, **mortalis,-is,-e** = θνητός, -ή, -ό. Το επίθετο επειδή εκφράζει απόλυτη έννοια δεν σχηματίζει παραθετικά.
animi: γενική ενικού του ουσιαστικού της β΄ κλίσης, αρσενικού γένους, **animus, -i** = ψυχή.
vero: παρατακτικός, αντιθετικός σύνδεσμος = όμως.
motus: αιτιατική πληθυντικού του ουσιαστικού της δ΄ κλίσης, αρσενικού γένους, **motus, -us** = κίνηση, δύναμη.
et: παρατακτικός**,** συμπλεκτικός σύνδεσμος = και.
virtutis: γενική ενικού του ουσιαστικού της γ΄ κλίσης, θηλυκού γένους, **virtus, -utis** = ανδρεία, αρετή.
gloriam: αιτιατική ενικού του ουσιαστικού της α΄ κλίσης, θηλυκού γένους, **gloria, -ae**=δόξα.
sempiternam : αιτιατική ενικού του επιθέτου της β΄ κλίσης (τριγενές και τρικατάληκτο), θηλυκού γένους, **sempiternus,-a,-um** = αιώνιος, -α, -ο.
esse: απαρέμφατο ενεστώτα του βοηθητικού ρήματος **sum, fui, --, esse** = είμαι, υπάρχω.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ ΤΑΞΙΝΟΜΗΜΕΝΟ ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ
ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

<table>
<tr>
<td>Α΄ κλίση
patria,-ae
gloria,-ae</td>
<td>Γ΄ κλίση
Scipio, -onis
posteritas,-atis (εκφράζει αφηρημένη έννοια, δεν σχηματίζει κατά κανόνα πληθυντικό αριθμό)
corpus,-oris
homo,-inis
virtus,-utis</td>
</tr>
<tr>
<td rowspan="2">Β΄ κλίση
Brutus,-i
Camillus,-i
Decius,-ii/-i (κλητική ενικού: Deci)
Curius,-ii/-i (κλητική ενικού: Curi)
Fabricius,-ii/-i (κλητική ενικού: Fabrici)
deus,-i (κλητική ενικού: dive & deus, πληθυντικός: dei, dii,di/ deorum & deum/ deis, diis, dis/ deos/ dei, dii,di/ deis, diis, dis).
numerus,-i
vir,-i
boni,-orum
animus, -i</td>
<td>Δ΄ κλίση
coetus,-us
senatus,-us
fructus,-us
motus,-us</td>
</tr>
<tr>
<td>Ε΄ κλίση
res,-ei</td>
</tr>
</table>

ΕΠΙΘΕΤΑ

Β΄ κλίση
publicus,-a,-um (το επίθετο δεν σχηματίζει παραθετικά, διότι εκφράζει απόλυτη έννοια)
optimus, -a,-um (Θετικός βαθμός του επιθέτου bonus,-a,-um. Συγκριτικός: melior,-ior,-ius)
rectissimus,-a,-um (Θετικός βαθμός του επιθέτου rectus,-a,-um. Συγκριτικός: rectior,-ior,-ius)
magnus,-a,-um (Συγκριτικός : maior,-ior,-ius Υπερθετικός: maximus,-a,-um)
sempiternus,-a,-um (το επίθετο δεν σχηματίζει παραθετικά, διότι εκφράζει απόλυτη έννοια)
Γ΄ κλίση
innumerabilis,-is,-e (το επίθετο δεν σχηματίζει παραθετικά, διότι εκφράζει απόλυτη έννοια)
immortalis,-is,-e (το επίθετο δεν σχηματίζει παραθετικά, διότι εκφράζει απόλυτη έννοια)
fortis,-is,-e (Συγκριτικός: fortior,-ior,-ius Υπερθετικός: fortissimus,-a,-um)
mortalis,-is,-e (το επίθετο δεν σχηματίζει παραθετικά, διότι εκφράζει απόλυτη έννοια)

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ
noster, nostra, nostrum (κτητική)
qui, quae, quod (αναφορική)
hic, haec, hoc (δεικτική)
alius, alia, aliud (αόριστη), χαρακτηρίζεται και ως αντωνυμικό επίθετο.
is, ea, id (δεικτική-επαναληπτική)

ΡΗΜΑΤΑ

1η Συζυγία
imitor, imitatus sum, imitāri (αποθετικό)
amo, amavi, amatum, amāre
puto, putavi, putatum, putāre
spero, speravi, speratum, sperāre
arbitror, arbitratus sum, arbitrāri (αποθετικό)
2η Συζυγία
pareo, parui, paritum, parēre
3η Συζυγία
repono, reposui, repositum, reponĕre
consulo, consului, consultum, consulĕre
neglego, neglexi, neglectum, neglegĕre
accidit, accidit,--, accidĕre
4η Συζυγία
stabilio, stabilivi, stabilitum, stabilire
servio, servivi (servii), servitum, servire
ΒΟΗΘΗΤΙΚΟ ΡΗΜΑ
sum, fui,--, esse
ΑΝΩΜΑΛΑ ΡΗΜΑΤΑ
fero, tuli, latum, ferre
volo, volui, - , velle

ΜΕΤΟΧΕΣ
praesens,-ntis

ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ	**ΣΥΝΔΕΣΜΟΙ**
equidem (βεβαιωτικό)	ac (συμπλεκτικός, παρατακτικός)
denique (χρονικό)	sed (αντιθετικός, παρατακτικός)
ΠΡΟΘΕΣΕΙΣ	vero (αντιθετικός)
in+ (τοπική αφαιρετική)	-que (παρατακτικός, συμπλεκτικός, εγκλιτική λέξη)
	et (συμπλεκτικός, παρατακτικός)

ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗΣ ΤΟΥ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ ΕΝΕΣΤΩΤΑ ΤΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ ΤΩΝ 4 ΣΥΖΥΓΙΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΝΩΜΑΛΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ SUM ΚΑΙ POSSUM

Η α' συζυγία στην υποτακτική ενεργητικού ενεστώτα σχηματίζεται από το θέμα του ενεστώτα, το πρόσφυμα ē (με αποβολή του χαρακτήρα a) και τις βασικές καταλήξεις της ενεργητικής φωνής.

α' συζυγία: σχηματισμός υποτακτικής ενεργητικού ενεστώτα
θέμα ενεστώτα + πρόσφυμα **ē** (με αποβολή του a)+ βασ. καταλ. ενεργ. φωνής
π.χ**. ama-e-m → am e m**
Η **β', γ' και δ' συζυγία** ρημάτων στην υποτακτική του ενεργητικού ενεστώτα σχηματίζεται από το θέμα του ενεστώτα, το πρόσφυμα **ā** και τις βασικές καταλήξεις της ενεργητικής φωνής.
β', γ' και δ' συζυγία: σχηματισμός υποτακτικής ενεργητικού ενεστώτα
θέμα ενεστώτα + πρόσφυμα ā + βασ. καταλ. ενεργ. φωνής
π.χ. **dele-a-m// leg-a-m// audi-a-m**
Τα ανώμαλα ρήματα **sum και possum** (σύνθετο του sum, από το pot [pote ή potis = δυνατός] και το ρήμα sum) σχηματίζονται, επίσης, με τις βασικές καταλήξεις της ενεργητικής φωνής. Προσέχουμε, όμως, ότι το χαρακτηριστικό φωνήεν της υποτακτικής στο sum & στο possum είναι το **ī**.

ΚΛΙΣΗ ΤΗΣ ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗΣ ΤΟΥ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ ΕΝΕΣΤΩΤΑ ΤΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ ΤΩΝ 4 ΣΥΖΥΓΙΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΝΩΜΑΛΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ SUM ΚΑΙ POSSUM

Τα ρήματα της α', β', γ', δ' συζυγίας και τα ρήματα sum και possum κλίνονται στην υποτακτική του ενεργητικού ενεστώτα ως ακολούθως:

α' συζυγία	β' συζυγία	γ' συζυγία	δ' συζυγία	Ρήμα sum	Ρήμα possum
ame-m	delea-m	lega-m	audia-m	si-m	possi-m
ame-s	delea-s	lega-s	audia-s	si-s	possi-s
ame-t	delea-t	lega-t	audia-t	si-t	possi-t
ame-mus	delea-mus	lega-mus	audia-mus	si-mus	possi-mus
ame-tis	delea-tis	lega-tis	audia-tis	si-tis	possi-tis
ame-nt	delea-nt	lega-nt	audia-nt	si-nt	possi-nt

ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗΣ ΤΟΥ ΠΑΘΗΤΙΚΟΥ ΕΝΕΣΤΩΤΑ ΤΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ ΤΩΝ 4 ΣΥΖΥΓΙΩΝ

Η **α' συζυγία** ρημάτων στην **υποτακτική του παθητικού ενεστώτα** σχηματίζεται από το θέμα του ενεστώτα, το πρόσφυμα ē (με αποβολή του χαρακτήρα a) και τις βασικές καταλήξεις της παθητικής φωνής.
α' συζυγία: σχηματισμός υποτακτικής παθητικού ενεστώτα
θέμα ενεστώτα + πρόσφυμα ē (με αποβολή του a)+ βασ. καταλ. παθ. φωνής:
π.χ. ama-e-r → amer
Η **β', γ' και δ' συζυγία** στην υποτακτική του παθητικού ενεστώτα σχηματίζεται από το θέμα του ενεστώτα, το πρόσφυμα ā και τις βασικές καταλήξεις της παθητικής φωνής.
β', γ' και δ' συζυγία: σχηματισμός υποτακτικής παθητικού ενεστώτα
θέμα ενεστώτα + πρόσφυμα ā + βασ. καταλ. παθ. Φωνής:
π.χ. dele-a-r // leg-a-r // audi-a-r

ΚΛΙΣΗ ΤΗΣ ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗΣ ΤΟΥ ΠΑΘΗΤΙΚΟΥ ΕΝΕΣΤΩΤΑ ΤΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ ΤΩΝ 4 ΣΥΖΥΓΙΩΝ

Τα ρήματα της α', β', γ' και δ' συζυγίας στην υποτακτική του παθητικού ενεστώτα κλίνονται ως ακολούθως:

α' συζυγία	β' συζυγία	γ' συζυγία	δ' συζυγία
ame-r	delea-r	lega-r	audia-r
ame-ris/-re	delea-ris/-re	lega-ris/-re	audia-ris/-re
ame-tur	delea-tur	lega-tur	audia-tur
ame-mur	delea-mur	lega-mur	audia-mur
ame-mini	delea-mini	lega-mini	audia-mini
ame-ntur	delea-ntur	lega-ntur	audia-ntur

Η Υποτακτική :

Η υποτακτική είναι η έγκλιση της υποκειμενικής έκφρασης. Συγχωνεύει χρήσεις που στα αρχαία ελληνικά συναντάμε στην υποτακτική, στην ευκτική, στην προστακτική και στην οριστική. Στις κύριες προτάσεις

είτε εκφράζει **την υποκειμενικότητα μιας κρίσης: υποτακτική δυνητική, απορηματική, του απραγματοποίητου** = είναι μόνο χρόνου παρατατικού ή υπερσυντέλικου). Παραδείγματα:

Quis hoc neget? (Ποιος μπορεί να το αρνηθεί; Δυνητική (πρβ. οὐδέν ἄν πάθοιμι)

Quid agam? (Τι να κάνω; Απορηματική· πρβ. τί πράξω;)

είτε προσδιορίζει την **υποκειμενικότητα μιας επιθυμίας: υποτακτική προτρεπτική, ευχετική, παραχωρητική.** Παραδείγματα:

Amēmus patriam (Ας αγαπάμε την πατρίδα μας - Προτρεπτική (πρβ. ἀκούσωμεν τοῦ ἀνδρός)

Utinam errem (Μακάρι να κάνω λάθος - Ευχετική· συνοδεύεται συνήθως με το utinam είθε· πρβ. εἴθε μή ποτε γνοίης ὃς εἶ)

Sint sane superbi Rhodienses (Ας δεχτούμε ότι οι Ρόδιοι είναι πράγματι αλαζόνες - **Παραχωρητική·** πρβ. ἔστω οὕτως)

Αντωνυμικά Επίθετα

Μια ομάδα επιθέτων κλινόμενων κατά τη δεύτερη κλίση ονομάζονται αντωνυμικά, επειδή σχηματίζουν τη γενική και τη δοτική του ενικού με καταλήξεις χαρακτηριστικές της κλίσης των αντωνυμιών (γενική ενικού σε -ius και δοτική ενικού σε –i). Τα αντωνυμικά επίθετα είναι τα εξής:

alius, -a, -ud = άλλος, -η, -ο (ή αόρ. αντων.)

nullus, -a, -um = κανένας, καμία, κανένα

neuter, -tra, -trum = κανένας, καμία, κανένα από τους/τις/τα δυο

solus,-a, -um = μόνος, -η, -ο

unus, -a, -um = ένας, μια, ένα

alter, -era, -erum = άλλος, -η, -ο

ullus, -a, -um = κάποιος, -α, -ο

uter, -tra, -trum = ποιος, -α, -ο από τους/τις/τα δυο;

totus, -a, -um = όλος-

Nom.	alius	alia	aliud	alii	aliae	alia
Gen.	alius	alius	alius	aliorum	aliarum	aliorum
Dat.	alii	alii	alii	aliis	aliis	aliis
Ace.	alium	aliam	aliud	alios	alias	alia
Voc.	-	_	-	-	-	-
Abl.	alio	alia	alio	aliis	aliis	aliis

<u>volo, nolo, malo</u>

Τα ρήματα volo (= θέλω), nolo (non volo = δεν θέλω) και malo (magis volo = προτιμώ) κλίνονται με παραπλήσιο τρόπο.

Οριστική Ενεστώτας			**Παρατατικός**		
volo	nolo	malo	volebam	nolebam	malebam
vis	non vis	mavis	volebas	nolebas	malebas
vult	non vult	mavult	volebat	nolebat	malebat
volumus	nolumus	malumus	volebamus	nolebamus	malebamus
vultis	non vultis	mavultis	volebatis	nolebatis	malebatis
volunt	nolunt	malunt	volebant	nolebant	malebant

Μέλλοντας			**Παρακείμενος**		
volam	nolam	malam	volui	nolui	malui
voles	noles	males	voluisti	noluisti	aluisti
volet	nolet	malet	voluit	noluit	maluit

volemus	nolemus	malemus	voluimus	noluimus	maluimus
voletis	noletis	maletis	voluistis	noluistis	maluistis
volent	nolent	malent	voluerunt	noluerunt	maluerunt

Υπερσυντέλικος			**Συντελεσμένος μέλλοντας**		
volueram	nolueram	malueram	voluero	noluero	maluero
volueras	nolueras	malueras	volueris	nolueris	malueris
voluerat	noluerat	maluerat	voluerit	noluerit	maluerit
volueramus	nolueramus	malueramus	voluerimus	noluerimus	maluerimus
volueratis	nolueratis	malueratis	volueritis	nouleritis	malueritis
voluerant	noluerant	maluerant	voluerint	noluerint	maluerint

Απαρέμφατα

Ενεστώτα:velle,nolle,malle

Παρακειμένου: voluisse, noluisse, maluisse

Μετοχές

Ενεστώτα: (volens),(nolens). Το malo δεν έχει μετοχή. Αλλά και τα volens και nolens αντικαθίστανται συνήθως από τη μετοχή cupiens το πρώτο και το επίθετο invitus το δεύτερο

Άλλοι τύποι των ρημάτων αυτών δεν είναι εύχρηστοι

<u>fero (= φέρω):</u> fero, tuli, latum, ferre κλίνεται σύμφωνα με την γ΄ συζυγία.

Όμως οι τύποι που σχηματίζονται από το ενεστωτικό θέμα (fer) συγκόπτουν

α) το συνδετικό φωνήεν **i** μπροστά από το **s** και το **t**

β) το συνδετικό φωνήεν **ĕ** μπροστά από το **r**. (Δεν αποβάλλεται το **ē ως μακρόχρονο** στο β΄ ενικό πρόσωπο του μέλλοντα της μέσης φωνής: **ferēris**)

Ενεργητική φωνή οριστική			**Μέση φωνή**		
ενεστώτας	**παρατατικός**	**μέλλοντας**	**ενεστώτας**	**παρατατικός**	**μέλλοντας**
fero	ferebam	feram	feror	ferebar	ferar
fers	ferebas	feres	ferris	ferebaris	ferēris
fert	ferebat	feret	fertur	ferebatur	feretur
ferimus	ferebamus	feremus	ferimur	ferebamur	feremur
fertis	ferebatis	feretis	ferimini	ferebamini	feremini
ferunt	ferebant	ferent	feruntur	ferebantur	ferentur

Απαρέμφατο ενεστώτα: ferre

Απαρέμφατο μέλλοντα:
laturum, -am, -um esse
laturos, -as, -a esse

ferri (κατ' αναλογία με το απαρέμφατο της ενεργητικής φωνής)

Μετοχή ενεστώτα: ferens (γεν. ferentis)

Μετοχή μέλλοντα: laturus, -a, -um

Γερουνδιακό: ferendus, -a, -um

Γερούνδιο: ferendi, ferendo, ferendum, ferendo

*β΄ ενικό προστακτικής ενεστώτα χωρίς e, όπως συμβαίνει και με τα ρήματα dico, duco και facio (δες τα 15 της γ΄ συζυγίας σε -io)

<u>•Το ρήμα sum = είμαι</u>

Ενεστώτας	**Παρατατικός**	**Μέλλοντας**	**Παρακείμενος**	**Υπερσυντέλικος**	**Συντελεσμένος Μέλλοντας**
sum	eram	ero	fui	fueram	fuero
es	eras	eris	fuisti	fueras	fueris
est	erat	erit	fuit	fuerat	fuerit

sumus	eramus	erimus	fuimus	fueramus	fuerimus
estis	eratis	eritis	fuistis	fueratis	fueritis
sunt	erant	erunt	fuerunt/-ere	fuerant	fuerint

Απαρέμφατο ενεστώτα: esse
Απαρέμφατο μέλλοντα: futurum, -am, -um esse ή fore futuros, -as, -a esse ή fore
Απαρέμφατο παρακειμένου: fuisse
Μετοχή ενεστώτα: (sens)
Μετοχή μέλλοντα: futurus, -a, -um

Το ρήμα absum = απουσιάζω

Ενεστώτας	**Παρατατικός**	**Μέλλοντας**	**Παρακείμενος**	**Υπερσυντέλικος**	**Συντελεσμένος Μέλλοντας**
absum	aberam	abero	afui	afueram	afuero
abes	aberas	aberis	afuisti	afueras	afueris
abest	aberat	aberit	afuit	afuerat	afuerit
absumus	aberamus	aberimus	afuimus	afueramus	afuerimus
abestis	aberatis	aberitis	afuistis	afueratis	afueritis
absunt	aberant	aberunt	afuerunt	afuerant	afuerint

Απαρέμφ. Ενεστ. : Abesse
Απαρέμφ. Μέλλ: abfuturum – am-um esse
Απαρέμφ. Πρκ: afuisse

Μτχ Ενεστ absens –absens – absens
Μτχ Μέλλ abfuturus-a-um

ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΑ
innumerabilis ·numerus:πρβλ. νούμερο
immortalis (in + mortalis = θνητός)· mors, morior: βροτός, ἄ-μβροτος, αμβροσία
coetus (cum + eo <*ei- ≃ εἶ-μι) [αμαξ-ιτός, προσ-ιτός, απρόσιτος, ιταμός (= αυτός που δείχνει μια προκλητική αναίδεια και περιφρόνηση5), ισθμός, εισ-ιτήριο, εξιτήριο, αν-ιόν, ανεξ-ίτηλος, ιονιστής]
fructus: πρβλ. φρούτο (φρουτιέρα, φρουτόκρεμα)
volo ≃ βούλομαι (βούληση, βουλητικός)
res publica: πρβλ. ρεπουμπλικάνοι (πολιτικό κόμμα των ΗΠΑ)
servio ·πρβλ. servo: ὁρῶ < Forῶ: πρβλ. σερβιτόρος, σερβίρω
motus: μοτίβο, μοτέρ, μοτοποδήλατο, η μοτοσικλέτα

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ
qui hanc rem publicam stabiliverunt: δευτερεύουσα αναφορική πρόταση, προσδιοριστική στα αντικείμενα του imitemur (Brutos, Camillos, Decios, Curios, Fabricios, Scipiones, alios), εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία qui, είναι πρόταση κρίσεως, εκφέρεται με οριστική παρακειμένου, γιατί αναφέρεται στο παρελθόν και δηλώνει το πραγματικό γεγονός.
quos equidem in deorum immortalium coetu ac numero repono: κύρια πρόταση κρίσεως, εκφέρεται με οριστική ενεστώτα και δηλώνει το πραγματικό γεγονός. Η πρόταση ξεκινάει με την αναφορική αντωνυμία quos, η οποία στην αρχή περιόδου ή ημιπεριόδου ισοδυναμεί με δεικτική (= eos)και εισάγει κύρια πρόταση.
praesentes: επιθετική μετοχή ως επιθετικός προσδιορισμός στο fructus. (Ανάλυση σε αναφορική πρόταση: qui praesunt).

quod est rectissimum: δευτερεύουσα αναφορική πρόταση, προσδιοριστική στο id. Είναι πρόταση κρίσεως, εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία quod, εκφέρεται με οριστική , διότι εκφράζει το πραγματικό γεγονός και χρόνου ενεστώτα, διότι αναφέρεται στο παρόν.
quae volumus: δευτερεύουσα πρόταση αναφορική ουσιαστική ως αντικείμενο στο ρήμα speremus. Εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία quae και εκφέρεται με οριστική, διότι δηλώνει το πραγματικό γεγονός, χρόνου ενεστώτα, γιατί αναφέρεται στο παρόν.
quod acciderit: δευτερεύουσα αναφορική πρόταση ουσιαστική ως αντικείμενο στο ρήμα feramus. Είναι πρόταση κρίσεως, εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία quod, εκφέρεται με οριστική, γιατί εκφράζει το πραγματικό γεγονός και συγκεκριμένα χρόνου συντελεσμένου μέλλοντα, διότι αναφέρεται στο μέλλον.

Ασκήσεις

1. praesentes fructus : να αναλυθεί η επιθετική μετοχή σε δευτερεύουσα αναφορική πρόταση.
.....
.....
2. Ασκήσεις I, II,III σχολ. Βιβλίου νεότητας XXII.
3. Να γράψετε τα επίθετα στους άλλους δύο βαθμούς, στην ίδια πτώση, γένος και αριθμό: fortium, magnorum, bonis, optimum, rectissimum, fortium, magnorum
.....
.....
.....
4. Να γραφτεί κάθε συνεκφορά στη δοτική ενικού, αφού μεταφερθεί το επίθετο στον συγκριτικό βαθμό.
id optimum, fortium virorum, magnorum hominum
.....
.....
5. Να αναγνωρίσετε γραμματικά καθέναν από τους παρακάτω αντωνυμικούς τύπους και να γράψετε τον ίδιο τύπο στον άλλον αριθμό: alios, id, quod
.....
.....
6. virōrum fortium: Να μεταφέρετε την συνεκφορά στη γενική, δοτική, αιτιατική και κλητική πτώση του άλλου αριθμού, αφού μετατρέψετε το επίθετο στον συγκριτικό βαθμό
.....
.....
7. Να γράψετε τους ζητούμενους τύπους:

corporum: αιτιατική πτώση ενικού αριθμού
rem publicam: γενική πτώση πληθυντικού αριθμού
praesentes: αφαιρετική πτώση ενικού αριθμού
id: αφαιρετική πτώση πληθυντικού αριθμού ίδιου γένους
senatui: την αιτιατική του πληθυντικού αριθμού
fructus: τη δοτική του ενικού αριθμού
posteritātis: την αφαιρετική του ενικού αριθμού
id: την αιτιατική του πληθυντικού αριθμού στο αρσενικό γένος
posteritātis: η ονομαστική ενικού
id:η αιτιατική πληθυντικού στο θηλυκό γένος
quae: η αφαιρετική πληθυντικού
corpus: η αιτιατική πληθυντικού
motus: η γενική πληθυντικού

5. stabilivērunt: Να γράψετε τις μετοχές όλων των χρόνων στην ονομαστική πτώση, στη φωνή που βρίσκεται ο κάθε τύπος. Για το γένος και τον αριθμό να λάβετε υπόψη το υποκείμενο.

.....
.....
.....

6. Να γραφτεί κάθε τύπος που ζητείται από τους ακόλουθους

feramus: β΄ ενικό πρόσωπο οριστικής ενεστώτα παθητικής φωνής

neglegāmus: β΄ πληθυντικό πρόσωπο οριστικής παρατατικού ενεργητικής φωνής

7. «id esse optimum putēmus»,« arbitrēmur denique corpus virōrum fortium magnorumque hominum» :στα παραπάνω αποσπάσματα να εντοπιστούν τα επίθετα, ανεξάρτητα από τον βαθμό, στον οποίο βρίσκονται (1 μονάδα για κάθε λέξη) και να γραφούν στους υπόλοιπους δύο βαθμούς, διατηρώντας το ίδιο γένος, αριθμό και πτώση.

.....
.....
.....

8. Amēmus, consulāmus: να εκφραστεί η αλληλοπάθεια στο α΄ β΄ γ΄ πληθυντικό πρόσωπο.

9. Amēmus: να δηλωθεί η αυτοπάθεια στο α΄ και β΄ ενικό.

10. deōrum immortalium (repono) , virōrum fortium magnorumque hominum (arbitremur): να μετατραπούν οι υπογραμμισμένοι ομοιόπτωτοι προσδιορισμοί σε δευτερεύουσες αναφορικές προτάσεις

.....
.....
.....

11. Η πρόταση να εξαρτηθεί από το Cicero narrat μεταφερόμενη στον πλάγιο λόγο: quos equidem in deōrum immortalium coĕtu ac numero repōno.

.....
.....

12. quos equidem in deōrum immortalium coĕtu ac numero repōno: να μετατραπεί η εενεργητική σύνταξη σε παθητική.

.....
.....

Να τεθούν οι ακόλουθοι ρηματικοί τύποι της οριστικής στην υποτακτική ενεστώτα. Να διατηρηθεί το πρόσωπο στο οποίο βρίσκεται ο κάθε τύπος.

i. appendo1 (κεφ. 21)
ii. interimimur (κεφ. 21)
iii. aegroto (κεφ. 23)
iv. ignoror (κεφ. 23)
v. trahimini (κεφ. 23)
vi. conducunt (κεφ. 23)
vii. dicuntur (κεφ. 24)
viii. quaerimus (κεφ. 24)
ix. creditur (κεφ. 24)
x. respondes (κεφ. 24)
xi. cognoscitis (κεφ. 24)
xii. est (κεφ. 27)
xiii. sunt (κεφ. 43)
xiv. veniunt (κεφ. 36)
xv. possumus (κεφ. 36)

Να τοποθετηθούν οι ρηματικοί τύποι της υποτακτικής ενεστώτα που ακολουθούν στο ίδιο πρόσωπο του άλλου αριθμού.

i. possit (κεφ 28)
ii. ignoreris/-re (κεφ. 23)
iii. comprehendam (κεφ 28)
iv. sit (κεφ. 28)
v. instituantur (κεφ 29)
vi. redeatis (κεφ 29)
vii. respondeamini (κεφ 29)
viii.tenearis/-re (κεφ 29)
ix. laudent (κεφ 30)
x. debeamus (κεφ 30)
xi. lacessatur (κεφ. 31)
xii. sentias (κεφ 33)
xiii.interrogatur (κεφ 40)
xiv.perveniatis (κεφ 42)
xv.vituperemus (κεφ 46)

ΛΥΣΕΙΣ:
1. appendam // interimamur// aegrotem// ignorer// trahamini// conducant// dicantur quaeramur// credatur// respondeas// cognoscatis// sit// sint// veniant// possimus

2. possint// ignoremini// comprehendamus// sint// instituatur//redeas//respondearis/-re teneamini// laudet// debeam// lacessantur// sentiatis// interrogentur // pervenias//vituperem